

Reactie op de aanbevelingen van de Commissie Toekomst Accountancysector

Prof. Dr. Leen Paape RA RO CIA

Hoogleraar Corporate Governance

Voorzitter Nyenrode Corporate Governance Instituut

Commissaris/toezichthouder bij diverse organisaties

Ik spreek graag mijn waardering uit voor het gedegen rapport en het daartoe vele verrichtte werk en gedegen onderzoek van de Commissie. Dat er geen ‘silver bullit is gevonden, is geen verrassing en slechts een bevestiging van het feit dat het al of niet veronderstelde probleem van de kwaliteit van het werk van accountants geen eenvoudige kost is. Uw rapport biedt weinig echt fundamentele veranderingen en stelt daarmee toch ook enigszins teleur. Ik denk dat sommige aspecten een fundamentele aanpak hadden verdiend. Ik ga hieronder in op úw aanbevelingen en volg de nummering uit uw rapport.

- i. Het is prima om meer aandacht te geven aan continuïteit en fraude. Die onderwerpen staan volgens mij al in toereikende mate op de agenda maar het is goed om daar nog meer focus op te richten en opleidingen op die punten te versterken. Echter, die oproep is te vrijblijvend. Er had ook gekozen kunnen worden voor inzet van meer gespecialiseerde accountants. Daarover zegt u niets. Uw rapport lijkt uit te gaan van de veronderstelling dat elke accountant elke controle aan kan. Dat is al lang niet meer de realiteit. Kantoren zijn er terecht toe overgegaan meer specialisatie aan te brengen in welke accountant welke klanten mag bedienen. Ook specialisatie in kennisgebieden is al lang gemeengoed. Het ware denk ik goed geweest het onderwerp van multidisciplinaire auditteams te benoemen als oplossing. Dat had ook de mogelijkheid geboden andere disciplines dan die van de accountant in teams op te nemen. Alweer, dat is al lang de realiteit maar blijft onbenoemd. Dat brengt mij op het volgende punt. Het is een gemiste kans om het onderwerp niet-financiële informatie buiten het werkkterrein te houden van de accountant. Niet alleen is dit domein in toenemende mate belangrijk en in het kader van de United Nations Sustainable Development Goals en de beoogde lange termijn waardecreatie uit de Corporate Governance Code, ook zijn jaarverslagen van alle beursgenoteerde ondernemingen inmiddels geïntegreerde jaarverslagen. Daarmee is het ondenkbaar om deze categorie informatie buitenspel te zetten. Het leidt tot een verdergaande marginalisering van het bereik van de accountantscontrole omdat financiële informatie aan belang zal inboeten ten koste van de niet financiële informatie. Bovendien is het ondenkbaar dat op termijn het publiek zich uitsluitend zou kunnen baseren op die financiële informatie bij het verkrijgen van zekerheid over het wel en wee van een organisatie. U merkt er wel het nodige over op in punt 126 uit uw rapport maar plaatst het wat gemakkelijk buiten het bereik van uw onderzoek.

Ook in het licht van continuïteit en fraude is het in onze ogen van groot belang dat een bredere blik wordt verkregen over het functioneren van de organisatie en de verantwoording die daarover wordt afgelegd. In mijn ogen is het onmogelijk een gefundeerde uitspraak te doen over continuïteit van de organisatie, en ook inzake fraude, zonder een bredere en meer gespecialiseerde bezetting van auditteams en daarbij de betrouwbaarheid van niet-financiële informatie in ogenschouw te nemen. U citeert terecht Paul Koster van de VEB: ‘de toekomst is belangrijker dan het verleden’. Die toekomst is zeker niet – alleen - af te leiden van de getallen uit het verleden. Bovendien gaan de ontwikkelingen in integrated reporting, impact reporting, etc. snel en accountants spelen daarin al een zekere rol. Die informatie dient van een ‘stempel’ te worden voorzien en de accountant kan daarin een belangrijke rol spelen. U gaat

zelfs terug naar vroeger tijden door in uw rapport aan te dringen op een meerderheid van accountants in het bestuur van de accountantsorganisatie. Daarmee versterkt u in potentie het al bestaande probleem van een te enge blik op de wereld vanuit een discipline die toch al niet uitblinkt in een brede blik. Dat u zegt dat niet-financiële informatie niet hoeft te worden voorbehouden aan de accountant is correct maar u had dat ook stelliger kunnen opschrijven door te zeggen dat dit wel tot hun domein kan behoren. Wie anders dan? Ik heb uw commissie in een der ronde tafels het voorbeeld gegeven van Volkswagen. De cijfers die gerapporteerd werden zullen correct zijn geweest. Had de accountant beter gekeken dan had hij een bijdrage – hoe gering ook mogelijk - kunnen leveren aan het voorkomen van het dieselschandaal. Ik laat een diepgaande bewijsvoering voor mijn stelling achterwege maar ben desgewenst graag bereid dat nog eens uitvoerig uit de doeken te doen. Ik vrees namelijk dat dit soort schandalen een belangrijke bron zijn van de door uw geschetste verwachtingskloof van het maatschappelijk verkeer. Tot slot, verbreding van de taakopvatting van de accountant zal ook kunnen bijdragen aan de aantrekkelijkheid van het beroep.

- ii. Ja, de onderneming is primair verantwoordelijk voor de interne beheersing en de op te stellen jaarrekening. U beveelt een in control statement aan dat er de facto al is maar beveelt aan te komen tot hardere normering. Welke dat dan is blijft helaas geheel onbesproken. De reikwijdte en de inhoud van zo'n statement kunnen bijdragen maar op welke wijze had ik graag vernomen.
- iii. Ik zie niet in wat de toegevoegde waarde is van deze aanbeveling. Het is nu al zo dat de auditcommissie als onderdeel van de Raad van Commissarissen (RvC) de opdrachtgever is voor de accountant. In de beroepsstandaarden is dat ook zo uitgewerkt. De RvC en Auditcommissie leggen al verantwoording af in het jaarverslag en als daar vragen over zijn kunnen die gesteld worden tijdens bijvoorbeeld een Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Deze aanbeveling lijkt dan ook gedoemd te zijn een dode letter te worden.
- iv. Er wordt, zoals in uw rapport ook duidelijk wordt, al lang onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de wettelijke controles en dat is inderdaad een hardnekkig vraagstuk. Meer indicatoren is wellicht een goed idee maar als we geen idee hebben welke dat zijn dan leidt dit tot weinig of niets. De vergelijkbaarheid wordt er vast mee gediend maar als dat de enige toegevoegde waarde is dan kunnen we ons die moeite besparen. We weten uit wetenschappelijk onderzoek dat meten van iets leidt dat men zich daaraan gaat houden en op gaat richten. Of dat goed is staat vooraf geenszins vast. Dat heet performatief gedrag. Ik wijs u graag op de afscheidsrede van prof. E. Vosselman aan de Radboud Universiteit onlangs. Dat u aandringt op een kwaliteitssysteem op drie niveaus is zeker een goed idee en om daar verantwoording over af te leggen ook, maar meer gestandaardiseerde indicatoren lijkt mij niet per se de oplossing.
- v. Geheel eens met deze aanbeveling. Onder de hoede van het FAR wordt hier al het nodige aan gedaan. Het ware te wensen dat de sector nog meer investeert in onderzoek.
- vi. Met deze aanbeveling is weinig mis ware het niet dat niet duidelijk wordt hoe vastgesteld kan worden of hier aan voldaan wordt.
- vii. Dat de meerderheid van het bestuur dient te bestaan uit controlerend accountants lijkt mij een oplossing uit vergane tijden. Het veronderstelt dat zij alleen in staat zijn om de juiste beslissingen te nemen. Niets is minder waar als we de omvangrijke literatuur uit de behavioral economics/finance in beschouwing nemen. Group think, peer pressure, cognitive biases, etc. lijken zich eerder in een monomane omgeving te manifesteren dan in een meer diverse omgeving en context.

- viii. Het beloningsregime langs de door u voorgestelde lijnen inrichten biedt naar mijn mening niet meer tegendruk dan nu al bestaat. De prikkel blijft bestaan om een grotere winst na te streven en daarmee of een grotere druk te leggen op medewerkers dan wel kosten te besparen langs andere wegen. Accountants verdienen teveel en vaak meer dan het bestuur van ondernemingen die zij controleren. Dat leidt ook tot een ongezonde cultuur omdat medewerkers onder te grote druk worden geplaatst om de partnersalarissen te kunnen realiseren en het beroep soms ook eerder wordt verlaten dan wenselijk is.
- ix. Als u de minister de bevoegdheid geeft om een aanwijzing te geven om een controle cliënt toe te wijzen dan hoort daar ook bij dat hij/zij de prijs vaststelt waarvoor dat dient te gebeuren omdat anders de hoofdprijs zal dienen te worden betaald door die ongelukkige organisatie die dat lot ten deel valt. Gaat u dat dan ook aan de minister overlaten?
- x. Het aantal OOB's tot een minimum beperken is mijns inziens het paard achter de wagen spannen. U had beter kunnen aandringen op maatregelen om te voorkomen dat het aantal kantoren dat een vergunning heeft om een OOB organisatie te controleren groter wordt.
- xi. Ook dit lijkt een heilloze weg en het paard achter de wagen spannen. U had ook kunnen kiezen om alle controles onder het OOB regime te laten vallen en vervolgens op zoek te gaan naar oplossingen om te zorgen dat een groter aantal kantoren – zo niet alle – daartoe in staat zijn.
- xii. Akkoord.
- xiii. Akkoord.
- xiv. Een terechte constatering, zij het dat het een open deur is. De vraag is hoe het zover is gekomen en dat laat u onbesproken helaas. Enkele van mijn opmerkingen hiervoor gaan daar over.
- xv. Het creëren van een onafhankelijke toezichthouder op de sector is een prima idee. Nu is er inderdaad teveel versnippering. Waar die budgettaire ruimte vandaan moet komen zegt u niet maar het komt mij voor dat de sector die dient te bekostigen zoals het geval is bij DNB en AFM.
- xvi. Een prima aanbeveling.
- xvii. Idem, waarbij uw opmerking inzake die constructieve dialoog een trap na lijkt te zijn jegens de AFM. Dat nu lijkt ons geen recht doen aan diezelfde AFM. Het probleem van regulatory capture vergt serieuze aandacht en nu al aandringen op een constructieve dialoog lijkt ons weliswaar wenselijk maar een open deur die u beter achterwege kunt laten in het definitieve rapport omdat het iets lijkt te suggereren dat in potentie tot diezelfde regulatory capture zou kunnen leiden.
- xviii. Prima idee.
- xix. Deze aanbeveling lijkt curieus en een meldplicht te omvatten van kantoren over collega kantoren die in de ogen van de overnemende partij hun werk niet goed hebben gedaan. Gaat u zo'n meldplicht ook laten betrekken op kantoren die terecht de controle opdracht terug geven omdat er kwalitatieve tekortkomingen zijn bij de betreffende klant? Zo ja, wat gaat dat meldpunt doen dan? Kortom, u behandelt slechts de helft van een serieus en bestaand probleem. En gaat de minister dan zo'n klant toewijzen aan een ander kantoor? En moet dat kantoor dan een klant accepteren die aantoonbaar haar organisatie niet op orde heeft?

Ik wens u Commissie veel succes toe met de afronding van een belangwekkend rapport dat op punten nog scherper kan en daarmee aan kracht kan winnen.

Hoogachtend,

Leen Paape
15 oktober 2019